

Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей

*Бібліотечний формат для дітей –
нова якість в новому столітті*

Позиціонування і партнерство в сучасній системі соціокультурних комунікацій бібліотеки для дітей

Київ2014

ББК 78.387.4

П 63

УДК 027.625

Автор-укладач О. В. Безручко
Літературний редактор В. Я. Полисаєва

Позиціонування і партнерство в сучасній системі соціокультурних комунікацій бібліотеки для дітей / Нац. б-ка України для дітей ; автор-уклад. О. В. Безручко. — К., 2013. — 32 с.

В огляді представлено сучасний досвід реалізації спільних проектів бібліотек України для дітей з вітчизняними та зарубіжними партнерами.

©Національна бібліотека України для дітей, 2014

Бібліотеки України для дітей, вирішуючи проблеми читання дітей, намагаються сьогодні відповідати сучасним стандартам, надають доступ до інформації через різні носії, формують потребу в читанні, культурному зростанні, сприяють міжособистісному спілкуванню дітей і підлітків. Бібліотечні практики створюють модель, яка б ставала максимально зручною і комфортною для обслуговування користувачів, знаходять нові форми взаємодії з читачами-дітьми, відповідаючи на потреби місцевої спільноти і соціальні перетворення, що здійснюються. Вивчення діяльності дитячих бібліотек показує, що бібліотекарі активно просувають нові проекти з врахуванням інтересів читачів-дітей. Ефективність їх в умінні знаходити оптимальні шляхи співробітництва з державними, громадськими організаціями, органічно включаючись в муніципальні програми, а також з установами культури, освіти, засобами масової інформації, фондами тощо, як вітчизняними, так і зарубіжними. *Соціальна значимість* такого *партнерства* в тому, що, розширюючи рамки впливу, воно ефективніше сприяє розвитку особистості. Це особливо важливо в умовах сьогоденішнього суспільства, в якому ціннісні орієнтири повсюдно тяжіють до комерційних, масово-культурних, технотронних пріоритетів і стандартів, нівелюючи духовний світ особистості. Бібліотека з її обмеженим штатом, фінансуванням не набула б розвою культуротворчої діяльності без участі соціальних партнерів, як важливого фактору розвитку громадянського суспільства. Головне те, що така діяльність є необхідною нашим читачам, оскільки ширше відкриває вікна для їх самореалізації і самоосвіти. Водночас вона необхідна і самій бібліотеці як зростаючій системі, оскільки ставить перед нею незвичні, більш складні завдання, виконання яких стимулює її розвиток. Бібліотека стає відкритим експериментальним майданчиком, на якому можуть реалізовувати свої проекти професіонали високого класу, розширюючи бібліотечний простір. При чому, реалізується головне: про щоб не йшла мова — *книга* залишається смисловим центром культуро-творчої діяльності. І більше того, з'являються реальні можливості виявити глибокі контексти її існування. Співробітництво з організаціями зарубіжжя дозволяє бібліотеці суттєво розширювати простір для своїх користувачів, організувати діалог з однолітками з інших країн. Здійснюючи діалог культур, бібліотека реалізує концепцію *«розкритого простору»*, стає своєрідним «вікном в світ» для кожного, хто в неї загляне.

В даному огляді досвід саме таких бібліотек узагальнюється і поширюється з реальними прикладами, оскільки подивитися, запозичити і творчо переосмислити, збагатитися чимось системним перевіреним досвідом, особливо ніде, так як, навіть, в професійних журналах, яких практично бібліотека не має, ця тема представлена дуже скромно. А накопичене соціальне партнерство — необхідна умова культуротворчої діяльності бібліотеки мегаполісу.

Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей (далі ОБД) є центром культурного життя, спілкування, дозвілля, надійним партнером як дітей, так і тих, хто постійно турбується про них. Постійні її партнери та одnodумці – секція дитячої та юнацької літератури Дніпропетровської обласної організації Національної спілки письменників України, громадсько-патріотичне об'єднання «Примножимо славу Придніпров'я», клуб «Мрійник», дитячий будинок № 1, дитячий санаторій № 1, міський центр соціально-трудова реабілітації дітей-інвалідів «Надія», освітні заклади, телебачення тощо. Найбільш плідно і тривало бібліотека працює з освітніми установами (з понад 11-ма навчальними закладами, 4-ма дошкільними закладами, 2-ма музичними школами). Традиційні спільні заходи спрямовані на інформаційну підтримку навчального процесу, інформування вчителів, вихователів про нову методичну літературу, заходи з різних напрямів виховання і, як наслідок, залучення якомога ширшого кола школярів до бібліотек.

Одним з пріоритетів спільної роботи бібліотеки є *підтримка творчого розвитку особистості*. У співпраці з викладачами, студентами Дніпропетровської консерваторії ім. М. І. Глінки у відділі мистецтв діє музична вітальня для учнів 4-9 класів за програмою «Музика – поезія повітря». Проводяться заходи, під час яких читачі поповнюють свої знання з літератури та музики, дізнаються про тісний зв'язок між ними, для них звучить музика у виконанні студентів на різних музичних інструментах. Студенти консерваторії, в свою чергу, мають змогу отримувати практичні навички з теорії музики, виконання музичних творів перед дитячою аудиторією, а діти збагачують свій естетичний світ живою музикою та професійним виконанням. І таке партнерство постійне. Адже, після закінчення консерваторії колишні студенти – часті гості та надійні друзі бібліотеки.

Як відомо, зростаючу юнь приваблює телебачення. Бібліотека вже багато років співпрацює з дитячою студією телебачення і преси «Вместе!». Беручи участь у створенні якісних і корисних передач для дітей, використовуючи інформаційні можливості телебачення, бібліотекарі доносять до дітей кращі твори літератури, прищеплюючи гарний літературний смак. Щотижня на базі бібліотеки студія «Вместе!» знімає сюжети для рубрик «Сказочные секреты», «Читайко», «В світі кіно».

Ведучою рубрики «Сказочные секреты» є провідний бібліотекар відділу обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів Т. В. Монська. З телевізійного екрану талановиті діти різного віку разом з ведучою розповідають казки, і телеглядачі Дніпропетровська, Дніпродзержинська, Новомосковська слухають українські, російські, литовські, японські, італійські й інші казки різних народів світу та ближче знайомляться з життям і творчістю великих казкарів світу Г.Х. Андерсена, В. Гауфа, братів Грім, Ш. Перро та ін., слідкують за пригодами літературних героїв з книжок дитячих письменників А. Ліндгрена, А. Барто, К. Паустовського, М. Носова та ін. Маленькі ведучі удосконалюють свої акторські здібності, спілкуються на літературні теми, створюють свої «казкові шедеври». Такі передачі вчать дітей бути добрішими, піднімають питання, що хвилюють людство в різні часи: який сенс нашого життя? що таке добро і зло? яким треба бути в сучасному світі?

Рубрику «Читайко», що виходить в ефір раз на два тижні, разом із читачами відділу обслуговування 5-9 класів веде працівник цього ж відділу О. С. Магда. Робота зі студійцями водночас розважальна і освітня. Однією із захоплюючих тем є подорож до різних країн: в пошуках незвичайних героїв, найшвидшої гірки, яка знаходиться у парку атракціонів в Абу-Дабі, в підземне царство печер, знайомство з унікальними мостами та незвичайними музеями. Такі подорожі – знання, історія, культура і нові враження – стимул зібрати якомога більше інформації та завітати до бібліотеки. Розкриваючи різноманітні теми, рубрики телепередачі визначаються для ефіру разом з дітьми-учасниками студії, які презентують їх незвично яскраво.

Надзвичайно цікаво та емоційно розповідає глядачам про історію виникнення фільмів та мультфільмів 6-класник Кирило

Осін – ведучий телепередач в рубриці «В світі кіно», а завідувача відділом мистецтв Т. М. Федусь (ведуча рубрики) завжди доповнює розповідь цікавими епізодами з життя та творчості кінорежисерів, сценаристів, акторів.

Під час VII Всеукраїнського фестивалю екранних мистецтв «Дніпро-сінема» ім. Данила Сахненка, до конкурсного перегляду, на якому було подано близько 200 фільмів з 12-ти країн світу ОБД взяла активну участь, зокрема в номінації – «Дитячо-юнацька творчість». В бібліотеці була оформлена виставка «Кіномистецтво України», показано ряд фільмів («Квіти для матері», «Їхали ми, їхали», «Гуси мої, гуси» та ін.). Діти відчули себе у ролі журі, оцінюючи під час анкетування кращі з переглянутих фільмів. Цей захід надихнув дітей самостійно спробувати себе в кіномистецтві.

З 2007 року Управління у справах сім'ї та молоді Дніпропетровської облдержадміністрації та бібліотека проводять спільно літературний конкурс творчої молоді «Молода муза». Журі відбирає найкращі твори у номінаціях – поезія, проза та драматургія. За цей час свої сили в конкурсі спробували понад 400 учасників. Підведення підсумків конкурсу і нагородження переможців традиційно відбувається в стінах бібліотеки. Твори авторів, визнані кращими, організатори конкурсу об'єднують в збірку, яку презентують і вручають переможцям на підсумковому заході. Презентація чергової збірки «Віддзеркалення небес» вже відбулася і окрім авторських примірників, які отримали літератори-початківці, збірка була подарована всім бібліотекам з метою залучення ширшого кола учасників до творчості.

Поряд з масштабною, ефективною діяльністю, на допомогу розвитку творчості, естетичному вихованню, бібліотека долучається до *формування у дітей системних знань з правової культури, виховання якостей свідомого громадянина України*. Тому соціокультурний *проект «Подорож країнами "Закон і Право"»* (для читачів-учнів 5-9 класів), розроблений в рамках співпраці Головного управління юстиції Дніпропетровської області та бібліотекою, актуальний на сьогоднішній день в плані просвітництва підростаючого покоління. Тим більше, що, у зустрічі з юристами беруть участь читачі-учні багатьох шкіл міста (№ 67, № 71, ліцею № 100 та ін.), які поширюють набуті знання серед своїх ровесників. До

Міжнародного дня захисту прав дітей було проведено подорож країною прав дитини «Я пізнаю світ Права», до Міжнародного дня прав людини – годину права «Суспільство. Держава. Особа: знаємо та реалізуємо свої права». Команда служителів Феміди мала нагоду оцінити потенціал дитячої бібліотеки у правоосвітній діяльності: можливість донести необхідні правові знання, як за допомогою спеціальної, так і художньої літератури; володіння формами і методами, що дозволяють врахувати вікові особливості дітей і зробити правову просвіту емоційно забарвленою.

Житомирська ОБД, шукаючи нові підходи до реалізації своїх функцій з підтримки і розвитку читання, акцентує увагу на формуванні громадської думки з цього питання і будує свою роботу на основі проектної діяльності з партнерами, які стали механізмом, що притягує ресурси, допомагає налагодити довгострокові партнерські відносини. Пошук граней співробітництва, налагодження зв'язків починається з зустрічей за круглим столом, під час яких обговорюються найактуальніші питання співпраці. Вже багато років бібліотека формує партнерські зв'язки з державними, громадськими організаціями, шкільними та позашкільними установами міста, творчими спілками, ЗМІ, родинами та відомими особистостями краю, які, що характерно, першими запрошують бібліотеку до співпраці, і, вбачаючи в ній надійного партнера, залишаються одностайними. Зокрема, в рамках творчо-просвітницького проекту «БібліоАРТкараван», просвітницької програми «Світ навколо тебе», проекту «Бібліотека – територія добра і милосердя», програм «Від книги до творчості», «Зачаруй мене, мистецтво» – це фахівці, представники громадських організацій, фондів, дітей та підлітків, місцеві літератори, освітяни, художники, студенти-волонтери Житомирського державного університету ім. І. Франка, працівники відділу кримінальної міліції у справах неповнолітніх, благодійного фонду «Молодь за здоровий спосіб життя», реабілітаційного центру для дітей-інвалідів «Поклик» при міській дитячій лікарні, обласного благодійного фонду «Турбота та милосердя», міського центру науково-технічної творчості гучнівської молоді, Будинку дитячої творчості, художньої студії «АРТ-село», музичних шкіл, училища, художніх шкіл, навчально-виховних закладів міста, спеціальної школи-інтернату для дітей зі зниженим зором. Надійними партнерами також стали: Житомирський міський

центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; ЖОГО¹ «Гверезий Житомир», ГО «ЕКО – логічний контроль України», ЖОГО «Фідем», «Асоціація ветеранів УВМС України» та ін. Плідно бібліотека співпрацює з етнічними об'єднаннями поляків, росіян, євреїв, вірмен. Форми співробітництва бібліотеки з партнерами різноманітні: спільне проведення заходів, надання аудиторій, інформаційне забезпечення керівників організацій та їхнього активу. При цьому відкриваються нові канали одержання інформації, з'являються можливості для залучення фахівців різних структур для вирішення проблем бібліотеки, а також умови для включення бібліотеки до сфери інтересів громадськості.

Так, в роботі круглого столу Союзу української дитячої інтелектуальної еліти міста (СІЕМ) та бібліотеки на тему «Бібліотечна експертиза змісту української дитячої книги: моральний аспект», що відбувся у стінах бібліотеки, взяли участь письменники, викладачі, студенти Житомирського державного університету ім. І. Франка, керівник об'єднання «Молоде покоління ХХІ століття», бібліотекарі ОБД та шкіл міста, юні поети-початківці. Учасники обговорили і визначили читання як найважливіший засіб освоєння і підтримки життєво важливих знань, цінностей та норм минулого і сьогодення, всього, що складає основу світової та української культури і накреслили спільні заходи.

Діти, жителі міста були активними в акції «Українські діти – японським дітям» в партнерстві з благодійним фондом «Заручники Чорнобиля» та членами ради асоціації «Чорнобиль-Тюбу» з Японії – паном Хара та паном Такеучі, що проходила під назвою «Добре слово в подарунок». Читачі бібліотеки передали своїм японським ровесникам у подарунок паперових журавликів з надписами доброго слова-побажання, виготовлених під час майстер-класу, а бібліотекарі, батьки створили незвичайну картину-колаж «Гілка сакури...».

В рамках правового клубу «Феміда» відбулося урочисте відкриття спільного проекту «Закон і честь» за участі бібліотеки та Житомирської ветеранської організації «Асоціація ветеранів УВМС України». Читачі та бібліотекарі відвідали музей міліції Житомирщини, провели презентацію найкращих робіт Міського конкурсу

¹ Житомирська обласна громадська організація

малюнків «Закон у моєму житті», до участі в якому долучили дітей, які мають схильність до правопорушень, дітей та молодь, які мають проблеми із законом та знаходяться на обліку у КВІ, ВКМСД, СІЗО², а також учнів навчальних закладів міста. Участь у конкурсі взяли діти з 22 загальноосвітніх шкіл, 3 професійно-технічних навчальних закладів, установа виконання покарань № 8 та виправна колонія № 4. До розгляду було представлено більше 90 робіт на теми: «Мої права та мої обов'язки», «Насильство – вибір "слабаків"», «Вулиця – безпечний простір для дитини» тощо.

Житомирська ОБД успішно співпрацює з усіма місцевими телеканалами обласної телерадіокомпанії, зокрема бере участь в телепрограмах «Відкритий урок», «Рідна школа». За участі обласного радіо під гаслом «Єднаймо сонячні думки, читаймо книги залюбки» в бібліотеці пройшов тиждень зустрічей читачів різних поколінь. Святкування 75-річчя облрадіо також відбулося в стінах бібліотеки в рамках круглого столу, учасниками якого стали кореспонденти, письменники, інші партнери, а гостями – сільські бібліотекарі, що надало можливість прорекламувати свою діяльність.

У 2013 році започатковано спільний проект ОБД та громадської організації «Фідем»³ «Kids club», метою якого є надання можливості учасникам вивчати безоплатно англійську мову протягом 8-ми місяців. Лекційні та тренінгові заняття навчальної та просвітницької тематики англійською мовою проводять для читачів-дітей волонтери ГО «Фідем». Проект є однією зі складових заходів, що здійснюються у рамках проекту «Бібліоміст». Спільна діяльність надає можливість учасникам проекту, разом з вивченням англійської мови у стінах бібліотеки, спілкуватися зі своїми американськими ровесниками в режимі skype-зустрічей.

² Кримінально-виконавча інспекція, Відділ кримінальної міліції у справах дітей, Слідчий ізолятор

³ Житомирська обласна громадська організація «Фідем». Мета діяльності — створення та реалізація соціальних програм та проектів задля розв'язання соціальних проблем громади міста й області, задоволення та захист законних соціальних, творчих, економічних, наукових, культурних інтересів своїх членів; впровадження освітньої, наукової, культурної та просвітницької діяльності, які сприятимуть поширенню волонтерського руху та становленню демократичного громадянського суспільства. Діяльність «Фідем» спрямована на молодь, дітей та жінок.

Результатом дієвої співпраці є відзначення колективу Житомирської ОБД Дипломом третього ступеня Всеукраїнського конкурсу на здобуття звання «Бібліотека року» за *проект «Бібліотечна інноваційна майстерня спілкування»* (робота школи життєтворчості «Повір та відкрий себе», що функціонує у відділі обслуговування читачів-учнів 5-9 кл.). Бібліотека стала переможцем Всеукраїнського проекту програми «Бібліоміст» по створенню регіональних PR-офісів сучасних бібліотек, заснувавши на базі бібліотеки п'яр-офіс бібліотек Житомирщини, та отримала можливість на впровадження своїх проектів у практику, одержавши за умовами гранту 10 комп'ютерів (з навушниками і веб-камерами) і комплект периферійного обладнання. Бібліотека має свій канал на YouTube – соціальній відеомережі, що допомагає створювати презентаційні відеосюжети про творчість читачів та рекламувати нові бібліотечні послуги. «Зібрались разом – це початок. Залишитися разом – це прогрес. Працювати разом – це успіх» (Генрі Форд) – під таким девізом працює творчий колектив бібліотеки.

Знайомлячи бібліотекарів України з досвідом роботи в рамках Міжнародних проектів не можна оминати досвід **Херсонської** ОБД, багато з якого вже відомо, але заслуговує і подальшого поширення серед широкого загалу, всіх, хто причетний до виховання дітей. *Ресурсний центр країнознавства*, створений бібліотекою – це відповідь на виклики глобального інформаційного суспільства, в якому головним ресурсом є знання людини, зокрема знання про світ, в якому живемо. Над проектом працювало багато людей. До реалізації проекту долучилися НАСА, Рада Європи, культурні центри посольств країн в Україні, громадські і благодійні фонди «Сейбр-світло», фундація «Україна-США», колеги-бібліотекарі (Міська бібліотека Загреб, Хорватія), приватні громадяни (з США, України). А оснащення комп'ютерами, відеотехнікою забезпечив грант, наданий Корпусом Миру США в Україні. В центрі багато літератури (і про кожну країну її рідною мовою), а також інформація з мережі Інтернет. Тут можна подивитися цікавий фільм мовою оригіналу або в перекладі. Окрім персоналу тут працюють волонтери. Центр влаштовує масштабні заходи, країнознавчі Тижні, ігри, вікторини, практичні заняття (напр., про мистецтва Японії з орігамі, ікебани, бойових мистецтв). Яскраві книжки про Польщу з фондів ОБД для

дітей привертають увагу прихильників польської мови та юних дослідників культури сусідньої держави, заходи проходять спільно з польським товариством «Полонія». Клуб «Пшиязнь» залучає дітей до читання польської книги та до ознайомлення з культурою, традиціями та звичаями сусідньої Польщі. В блозі клубу представлені плани роботи клубу, репортажі з його зустрічей та про культурні події у Польській громаді Херсонщини, фотолітопис клубу, подорож-вікторина «Польща запрошує...». «Видатні люди Польщі» – тема зустрічі, на якій її учасники, учні класів з польською мовою навчання обговорювали цю тему та ділилися враженнями про польську літературу, діячів культури. Так, одним із завдань для юних полоністів було підготувати реферат та презентувати творчість Януша Корчака, відомого польського педагога і письменника. Одним з факторів визнання важливості такої діяльності бібліотеки є і те, що бібліотека здобула грантову підтримку від Фондації *Semper Polonia* комп'ютер, периферійне та мультимедійне обладнання, колекцію літератури польською мовою для польського клубу «Пшиязнь».⁴

Сектор літератури іноземними мовами є лідером у впровадженні нових гаджетів та технологічних сервісів: WiFi-доступ до Інтернету і уроки англійської зі спеціалізованим програмним продуктом «Rosetta Stone», текстові та аудіокниги в е-рідері Kindle. Робота з планшетами урізноманітнює обширний перелік пропозицій сектору, доповнює програми та акції, що реалізуються в бібліотеці за проектами «*Вікно в Америку для майбутніх лідерів*», «*Паралелі духовних культур*», «*Світ з книгою*». Особливе місце в роботі сектору посідають заходи, що реалізовувалися за участі Мері Бет Феєр, волонтера Корпусу Миру США в Україні. Першість щодо кількості залучених учасників серед клубних об'єднань бібліотеки продовжує утримувати English Club, засідання якого відбуваються двічі на місяць у трьох різнорівневих групах. Увагу педагогів і колег-бібліотекарів привертають інформаційні заходи, для яких волонтер готує огляди та виступи з досвіду зарубіжної освіти та бібліотечної справи, а користувачі, що бажають розширити свій світогляд та удосконалити знання розмовної англійської, використовують консультації волонтера при виборі документів, зібраних у центрі.

⁴ Детальніше про проекти читайте: http://www.library.kherson.ua/world_e.html/

Чи легко бути лідером? Це питання вирішували учасники міського шкільного парламенту разом із своїми американськими ровесниками з м. Белчертаун (штат Масачусетс) під час скуре-конференції (березень 2013 р.) в інформаційному центрі «Вікно в Америку для майбутніх лідерів». Роздуми школярів підтримували, розвивали, обмінюючись власним досвідом, і дорослі учасники конференції: Сергій Черевко – заступник міського голови м. Херсон, Ольга Маренчук – депутат міської ради, директор ЗОШ №39, Тамара Верещака – радник начальника управління освіти міської ради, Ліндсі Ділорето – волонтер Корпусу Миру США. Питання, що обговорювали українські й американські лідери, були різноманітними: про дозвілля школярів у обох країнах, про роль книги та читання, про моделі учнівського шкільного самоврядування, організацію волонтерської діяльності та про якості й навички, якими має володіти справжній лідер. Яскраво захоплюючим заходом став розважальний марафон «All That Jazz». Разом з волонтерами Корпусу Миру США Мері Бет Феєр та Стівеном МакКаферті працівники підготували перфоманс, головна ідея якого – поринути в бурхливі часи 20-х років, коли у Сполучених Штатах Америки зароджувався та набирив обертів популярний жанр у музиці – джаз. Під час виступу американських гостей, які розповідали про улюблену музику їхньої батьківщини, діти дізналися про походження, стилі та жанрові особливості джазу, про найвизначніших представників цього жанру. Жива музика звучала у виконанні дитячого джазового колективу «Диксиленд», допомагаючи учасникам краще відчувати неймовірну музичну атмосферу.

Масштабний, значущий та вартий поширення – партнерський проект професійної орієнтації школярів «ПрофіСтарт: юні обирають майбутнє» (2012-2015 рр.)⁵, який реалізується спільно з Херсонським обласним центром зайнятості та за підтримки Управління культури, Департаменту освіти і науки, молоді та спорту ОДА. Мета проекту – популяризація професій, які користуються попитом на регіональному ринку праці та набуття школярами навичок профорієнтації. В проекті були задіяні понад 200 учнів з 20 районів і міст області, а також вчителі, бібліотекарі та представники

⁵ <http://profistart.blogspot.com/> – блог проекту «Профістарт»

районних центрів зайнятості. За результатами півфіналів, у сімку переможців першого етапу увійшли найоригінальніші та найактивніші команди Великолепетиського, Білозерського, Генічеського, Скадовського, Великоолександрівського районів, міст Нова Каховка і Херсон, – саме вони й презентували найпотрібніші професії краю. Місцем дії стали фойє (виставкова частина) та головна сцена (театралізоване конкурсне дійство) Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша. Під час святкової програми учасники проекту та усі бажаючі побачили виступи-презентації «ТОП-5 кращих професій району/міста» та церемонію нагородження переможців. Відзначені кращі організатори проекту на місцях та кращі звітні альбоми проекту, а також організатори навчально-тренінгової програми для «профістартовців».

Урочисте відкриття другого індивідуального етапу проекту «Професія, яку я обираю» відбулося в актовій залі Херсонського вищого професійного училища №2. Кожен учасник під час церемонії старту другого етапу проекту «ПрофіСтарт»: юні обирають майбутнє» отримав завдання вести протягом року свій індивідуальний щоденник дослідника професії, в якому слід було фіксувати виконану роботу. Об'єднавшись у 8 команд, учасники взяли участь у заняттях-тренінгах та екскурсіях до виробничих майстерень ПТНЗ⁶ міста. Зорієнтуватися у світі важливих для регіону професій, ще на старті проекту, учням допомагали бібліотекарі та спеціалісти Обласного центру зайнятості під час різноманітних форм роботи: «живої бібліотеки», «книгами» в якій стали представники різних професій, психологічних, профорієнтаційних та фінансово-економічних тренінгів. Майстер-класи, влаштовані викладачами та учнями ВПТУ⁷ №2 доповнював ярмарок професій. Залучення до участі в проєкті усіх районних дитячих бібліотек сприяло підвищенню їх іміджу в громаді, надає можливість максимально повно використувувати потенціал бібліотек у розгортанні профорієнтаційної роботи.

Спілкування без кордонів передбачав *Договір про творче співробітництво*, укладений понад 5 років тому Сумською ОБД і Курською ОБДЮ (Росія). В рамках спільного віртуального

⁶ Професійно-технічний навчальний заклад

⁷ Вище професійно-технічне училище

ділового клубу професіоналів «Банк бібліотечних ідей» і вір туаленого бібліовізиту «Вчимося у колег» Курська бібліотека надіслала матеріали з досвіду роботи дитячих бібліотек Курської області з підвищення кваліфікації працівників сільських бібліотек та досвід роботи обласної бібліотеки щодо залучення до читання дітей раннього віку та їх батьків за програмою «Читатель с колыбели». Відповідно, Сумська ОБД поділилась досвідом роботи з організації літнього відпочинку читачів-дітей.

Питання *міжнародного партнерства* було обговорено на обласному семінарі-тренінгу «Дитяча бібліотека: сучасна модель, нові пріоритети», метою якого було підвищення фахового рівня бібліотечних працівників і розповсюдження інноваційного досвіду роботи. У семінарі брала участь завідувач науково-методичного відділу Курської ОБДЮ Н.В. Ігнат'єва, яка ознайомила учасників з досвідом роботи дитячих бібліотек Курської області щодо організації обслуговування дітей. В свою чергу Курській бібліотеці були передані методично-бібліографічні матеріали, підготовлені провідними фахівцями Сумської ОБД, зокрема: «Не забувай, що ти дитина землі, що зветься Україна» (методичні рекомендації бібліотечним працівникам з патріотичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку); «Виховання правової культури – шлях до побудови правової держави» (методичні рекомендації бібліотечним працівникам з популяризації літератури правової тематики серед читачів-учнів 5-9 класів); «Вчиться світ любити, доки ще малі» (методичні рекомендації бібліотечним працівникам з популяризації літератури морально-етичної тематики); «Олімпійське золото Сумщини: Володимир Голубничий» (інформаційне досьє до 75-річчя від дня народження почесного громадянина м. Суми, двократного олімпійського чемпіона); «Шляхом військової звитяги» (краєзнавча експедиція до 360-річчя створення Сумського козацького слобідського полку); «Прапорonosець Перемоги – Олексій Берест» (методичні рекомендації з популяризації документів до 90-річчя від дня народження Героя України О. Береста) тощо.

Бібліотеками розроблено спільний план заходів, яким передбачено, зокрема проведення віртуального фестивалю-конкурсу національних літератур «Книги будують мости», спілкування в рамках ділового клубу професіоналів «Банк бібліотечних ідей», онлайн-

участь фахівців ОДБ у нараді завідувачів дитячих бібліотек Курської області на тему «Інноваційні методи залучення дітей до книги і читання» та ін.

Ще в 2012 р. **Хмельницька** обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка спільно з обласним управлінням культури, туризму і курортів провела *громадські слухання «Сучасна українська книга в читанні дітей»*, учасниками яких були бібліотекарі, вчителі, письменники, психологи, батьки, працівники ЗМІ, благодійних дитячих фондів, громадських організацій. На слуханнях обговорювались питання: *Книги для дітей: проблеми видання, доступності широкому загалу; Дитяче читання в умовах розвитку інформаційних технологій; Сім'я, школа, бібліотека: виховання дитини-читача; Читання, навчання, дозвілля: грані співвідношення; Роль засобів масової інформації у просуванні читання*. Учасники слухань підготували спільне резюме, де зазначили, що одним із головних засобів розвитку особистості дитини, її інтелекту, культури, освіти, поглиблення знань є читання, а також необхідність активнішого використання в читанні дітей української книги. Було вироблено рекомендації щодо вирішення проблем видання та популяризації української книги, підтримки та розвитку інтересу дітей до читання в регіоні. Відповідно було розгорнуто партнерські акції з освітянами. Цим проблемам було присвячено: 62 виступи на радіо та телебаченні, 26 радіопередач, дні бібліотеки у віддалених школах тощо. На педагогічних радах бібліотекарі знайомили вчителів з інформаційними і просвітницькими можливостями бібліотеки. І як наслідок, вуличне опитування «Як пройти до бібліотеки» показало, що 70% опитаних знають про бібліотеку, решті опитуваних бібліотекарі розповідали про бібліотеку, надавали проспекти, запрошення, флаєри.

Традиційна співпраця бібліотеки з ЗМІ спрямована на висвітлення, рекламу її діяльності. Протягом 2013 року у місцевій пресі з'явилося понад 10 публікацій про роботу бібліотек, анонси резонансних заходів, інтерв'ю із співробітниками, також телевізійні сюжети з бібліотечних заходів, огляди нових надходжень, що висвітлювались на радіо та телебаченні тощо. В суботній дитячій передачі «Капітошка» на обласному радіо бібліотекою було відкрито і ведеться рубрика «Книжкові новини від "Капітошки"». Двічі на місяць бібліотекарі знайомлять маленьких слухачів та підлітків з

новинками дитячої літератури, книгами для батьків, а також анонсують масові заходи на наступний тиждень. В обласній освітянській газеті «Майбуття» постійно друкуються тематичні огляди нових надходжень книг до бібліотеки.

Партнерські зв'язки з громадськими організаціями, творчими спілками, установами, що займаються освітою та дозвіллям дітей, з року в рік продовжують розширюватись. Так, відділ мистецтв бібліотеки тісно співпрацює з: Дитячою музичною школою № 1, Музичним училищем ім. В. Заремби, Обласним центром науково-технічної творчості учнівської молоді, Дитячою школою образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, Міським будинком культури, Хмельницьким Національним університетом, Хмельницькою гуманітарно-педагогічною академією. Склалися також дружні відносини і з національними меншинами. В рамках спільного проекту «Україна в нас одна» відбулася зустріч з представником німецької молодіжної общини «Freundschaft» В. Бауером. Він ознайомив читачів бібліотеки з історією виникнення німецьких поселень на Поділлі, з німецькою культурою, традиціями та звичаями німецького народу. Діти здійснили віртуальну мандрівку мальовничими куточками Німеччини, ознайомилися з історичними пам'ятками, дізналися про співпрацю Хмельниччини з Німеччиною, про підприємства, які були засновані німцями у нашому краї тощо.

Творчі партнерські відносини налагоджено і з представниками єврейської молодіжної общини «Тхія». Під час зустрічі «Шалом, мій друг, шалом» діти дізналися про діяльність єврейської національної меншини краю, ознайомилися з культурою, звичаями, традиціями єврейського народу, слухали пісні єврейською мовою, взяли участь в інсценівці «Суботнього дня» тощо. Дати відповідь на важливі питання сьогодення, розібратись у складних життєвих ситуаціях допомагали підліткам спільні заходи із циклу «Підліткам третього тисячоліття про головне». Години міркувань, дискусійні та відверті розмови, відеорепортажі спонукали старшокласників замислюватись над обранням своєї життєвої стежини. Багато різних ситуацій розібрали діти під час ситуативного тренінгу «10 правил толерантності» та дійшли висновку, що найефективнішим засобом виховання толерантності та терпимості є виховання поваги до інших людей, вміння співчувати і чути своїх співрозмовників. Для читачів молодшого шкільного віку проведено цикл заходів

«Абетка толерантності». Цікавими для юних користувачів стали ситуативна гра «Школа толерантності», День толерантності. Однією з нових форм роботи став фестиваль національних літератур «Книги будують мости». Мета його – виховання толерантного ставлення до інших народів, сприйняття їх традицій, культури. Член єврейської молодіжної общини «Тхія» — Уфімцева Надія знайомила дітей з культурою та звичаями єврейського народу, розповідала про своїх улюблених письменників, зачитувала єврейські казки, вивчала з дітьми слова знайомства та привітань єврейською мовою. Зацікавила дітей презентація книжкової виставки-панорами «Книги будують мости», де була представлена література різних народів тощо.

Партнерські культурно-дозвілєві заходи **Луганської** обласної бібліотеки для дітей поступово набувають суттєвої модернізації з використанням інформаційних технологій. Бібліотека, як і ряд інших, є активним учасником корпоративних бібліотечних проєктів, ініційованих Національною бібліотекою України для дітей — «КЛЮЧ», «Почитайко», «Електронна бібліотека», «Культура України», «Шевченкіана», «Інформаційна грамотність дітей», «Кращі інтернет-ресурси від Української асоціації бібліотек для дітей», «Корпорація бібліотек України для дітей із аналітичного розпису періодичних видань». У практику масової роботи з читачами увійшли такі форми як skure-конференції, мультимедійні презентації, відео екскурсії, інтернет-подорожі, презентації інтернет-сайтів спільно з партнерами. Розширюючи межі професійного спілкування, бібліотека організувала міжнародну skure-конференцію між ЛОДБ, Оренбурзькою обласною поліетнічною дитячою бібліотекою (М. Оренбург, Росія), ЦБС м. Орська (Росія), Західно-Казахстанською обласною бібліотекою для дітей та юнацтва ім. Хамзи Есенжанова (м. Уральськ, Казахстан) та Харківською ОБД (Україна) на тему «З досвіду роботи бібліотек із спадщиною Т. Г. Шевченка». Відбувся Skure-міст між активними читачами Луганської ОБД та Оренбурзької обласної поліетнічної дитячої бібліотеки (м. Оренбург, Росія) за темою «Мої життєві цінності». Тинейджери обмінювались думками про сенс життя, моральні принципи у сучасному світі, вчилися толерантному ставленню до поглядів інших, рекламували свої улюблені книги морально-етичної тематики тощо.

Ефективним був обласний *семінар* для працівників дитячих бібліотек області «*Моделювання нового інтелектуального простору для розвитку читання з використанням сучасних технологій*» за

участю партнерів з Центру психології та психоаналізу «Діалог»: в рамках семінару відбувся тренінг «Використання методів казкотерапії у психологічній пісочниці», skype-пропозиція від письменниці М. Кравченко (м. Київ) «Замов письменника!» та банку «Київська Русь»: виступ-презентація «Дитяча бібліотека + комерційний банк = нові перспективи партнерства». З метою розширення партнерської діяльності для працівників дитячих бібліотек області проведені майстер класи: «Стосунки дитячої бібліотеки з громадою та партнерські зв'язки з закладами та установами», «Медіа як засіб підвищення потреби в читанні» (skype-міст з Лисичанською ЦМДБ). Молоді фахівці ЛОДБ провели спільне засідання з цього питання з творчим об'єднанням «На бібліюХВИЛІ».

Масштабні проекти партнерства здійснює **Харківська** обласна бібліотека для дітей. Прикладом може бути діяльність *виїзної творчої лабораторії «Бібліотека. Школа. Сім'я»*, яка спрямована на підтримку, формування відкритого, вільного, мобільного партнерства дітей, батьків, бібліотекарів, вчителів у єдиному творчому просторі книги і читання. *Міжнародний проект «Щасливе дитинство»* також має за мету – творення єдиного простору для педагогів, батьків, громадськості задля формування педагогічної компетентності у вихованні та розвитку дітей. Завданням проекту є актуалізація теми дитинства, пропаганда цінностей сім'ї, відповідального батьківства, створення на базі бібліотек комунікативних майданчиків для спілкування з актуальних проблем виховання і розвитку дітей. Проводяться заходи в режимі online одночасно у бібліотеках Харкова, Києва, Миколаєва, Дніпропетровська (Україна), Кишинєва (Молдова), С-Петербурга, Новосибірська, Красноярська (Росія). Велику зацікавленість партнерів викликали вебінари «Що дорослі повинні знати про сучасних дітей?», «Які цінності ми повинні передати дітям?», урок «Скарбниця батьківської мудрості» тощо. І що важливо, до участі підключені більшість бібліотек для дітей області.

Ефективна робота з користувачами **Тернопільської** ОБД проводиться згідно програм, розроблених спільно з партнерами, зокрема: «...І діти мають права» (ВО 1-4 кл.); «Бібліомістечко» (ВО 1-4 кл.); «Наше здоров'я в наших руках» (ВО 1-4 кл., ВО 5-11 кл.); «Творімо милосердя разом» (ВО 5-11 кл.). Робота бібліотеки з наймолодшими в проекті «Бібліомістечко» гідно оцінена програмою

«Бібліоміст», про що свідчить надання додаткових коштів в сумі 2000\$ на розширення сервісів у «Бібліомістечку». Кошти, виділені та витрачені для придбання сучасного технічного обладнання (плазмового телевізора та приставки Kinect Xbox 360), сприяли значному покращенню стилю роботи та заохоченню нових читачів до бібліотеки.

Завдячуючи активній роботі із запровадження інноваційних форм у практику, бібліотека отримала перемогу в конкурсі «Історія успіху», оголошеному 5 каналом ТБ спільно з програмою «Бібліоміст», за результатами якого відбулася демонстрація 20-ти хвилинного репортажу про сучасні форми роботи Тернопільської ОБД у програмі ТБ-каналу «Простір ідей» (<http://5.ua/per/122/0/100/>).

2013 року бібліотека розпочала реалізацію ще одного *партнерського проекту*, оголошеного програмою «Бібліоміст», який *отримав перемогу в конкурсі «Вільний доступ до Інтернету»*. Проект передбачав створення освітньо-ресурсного центру «Поглянь у майбутнє» для соціально-незахищених категорій дітей та батьків, які опинилися у складній життєвій ситуації. За умовами проекту в бібліотеці працюють: «Приймальня з прав дитини», «Бібліотечна психологічна служба», «Батьківська академія» та клуб «Бібліо.inter.net». За рахунок гранту бібліотека поповнила свою матеріальну базу 6-ма сучасними комп'ютерами, принтером, сканером, маршрутизатором. Ці технічні засоби сприяють забезпеченню вільного доступу до інформації дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування, з малозабезпечених та неблагополучних сімей, інформаційній підтримці у вирішенні проблемних питань, а також організації їх дозвілля у бібліотеці. Співавторами проекту стали директор обласного комунального будинку для дітей шкільного віку Володимир Долинний, регіональний представник Програми «Бібліоміст» Марія Ростоцька, спеціаліст з питань правової освіти Головного управління юстиції у Тернопільській області Діана Ткачук, головний спеціаліст служби у справах неповнолітніх та дітей Тернопільської міської ради Вадим Чайковський, оперуповноважений кримінальної міліції у справах дітей Юлія Франків, психолог Молодіжного центру «Довіра» Тернопільського обласного центру соціальних служб сім'ї, дітей та молоді Ірина Вольшаницька.

З 2014 року в **Кіровоградській** ОБД почав діяти *проект «Сучасна бібліотека – сучасні послуги»* в рамках програми

«Бібліоміст». Така можливість з'явилась, тому що бібліотека стала одним з переможців конкурсу «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету».

Реалізуючи завдання проекту, в Інтернет-залі бібліотеки створено зони: «Game-room» – ігрову зону для розвитку дітей за допомогою онлайн-ресурсів та медіатеки бібліотеки, «Speaking Land» – зону для надання можливостей скайп-зв'язку та різних форм онлайн-спілкування і «Education-online» – зону для забезпечення інформаційної підтримки та допомоги учням у питаннях самоосвіти, освіти та підготовки до вступу у ВНЗ.

Проект «Сучасна бібліотека – сучасні послуги» забезпечив користувачам закладу, на додаток до друкованих джерел інформації, доступ до світових електронних інформаційних ресурсів на новому, більш якісному рівні, значно розширивши можливості бібліотеки.

Позитивний резонанс у місті отримав міський конкурс «*Читача родина Чернігова-2013*», що проводився **Чернігівською** обласною бібліотекою для дітей ім. М. Островського разом з міськими управліннями освіти, у справах сім'ї та молоді, в якому взяли участь родини з 17 шкіл міста. Перший тур засвідчив творчий та читацький потенціал і батьків, і дітей. Багате та різноманітне коло читання дітей і дорослих, творчі роботи учасників – відгуки дітей про улюблені книги українських авторів, розповіді про традиції читання в родині були змістовними та цікавими. За підсумками було визначено 8 родин-фіналістів: Антоненки (школа № 7), Морські (школа № 9), Руденки (школа № 12), Єрченки (ліцей № 22), Коноваленки (школа № 28), Дайнеки (школа № 29), Стрілюки (школа № 30), Бойки (школа № 33). Змагаючись у фіналі конкурсу, сім'ї взяли участь у краснавчому конкурсі «Що? Де? Коли? в Чернігові». Всі цікаво та яскраво презентували свої родини: співали, читали власні вірші, представили інсценований уривок із повісті «Кайдашева сім'я» І. С. Нечуя-Левицького, пригощали караваєм. Найцікавіше, що і найменші учасниці, члени родин фіналістів (11 місяців та 1,5 року) брали участь в презентації родин. Про давні і багаті традиції читання у своїй родині цікаво розповіла родина Руденків (ЗНЗ № 12) — початок традиції від діда-прадіда на генетичному рівні. В родині Бойків (ЗНЗ № 33) читають щодня і обговорюють прочитане, а в родині Морських (ЗНЗ № 9) всі багато читають і

навіть найменша 11-місячна донечка добре знає, де стоять її книжки і в якій про що розповідається. Всі 17 родин, учасниць конкурсу, змістовно і творчо змагалися та багато цікавого розповіли про свої родини, про роль книги і читання у своєму житті, про улюблені твори, про захоплення тощо. Це було справжнє свято, яке подарувало всім нових цікавих друзів. Журі було дуже складно визначити переможців, адже тут переможених не було. Однакову кількість балів набрали три родини, вони і посіли перше місце: родина Бойків, родина Морських і родина Руденків. Всі фіналісти були нагороджені пам'ятними призами від управління у справах дітей, сім'ї і молоді Чернігівської міської ради. А член журі, відома дитяча письменниця Тетяна Пакалюк подарувала всім дітям-учасникам свої книжки. Міський конкурс з партнерами – це можливість спілкування, нових знайомств з цікавими людьми, книгами, авторами. Місто читає!

Львівська обласна бібліотека для дітей є однією з найпопулярніших бібліотечних установ не лише міста, регіону, України, але і за рубежом. Багаторічний досвід партнерства, творчі ініціативи складають професійний інтерес не лише для бібліотек України, а й поширюються в Європі. Навколо неї гуртується і розширюється коло ділових партнерів, друзів, серед яких: Українська Бібліотечна Асоціація; Громадська організацією «Форум видавців»; Конгрес Українських Націоналістів; Всеукраїнське товариство політ'язнів і репресованих; Товариство «Рідна школа»; Клуб української греко-католицької інтелігенції; Палац естетичного виховання учнівської молоді; ЦДТ «Веселка»; Обласне телебачення: програма «Хатка Левенятка»; Обласне радіо: програма «Планета дітей»; компанія «Київстар»; Спілка письменників; Благодійний фонд «Карітас-Львів УГКЦ»; видавництво «Грані-Т»; Національний академічний український драматичний театр ім. М. Заньковецької; «Корпус свободи»; Видавництво «Навчальна книга – Богдан»; Скаутська організація «Пласт»; Розважальний центр «Леопарк» ТРЦ King Croos Leopoldis; ТОВ «Егмонт-Україна»; ДП «Сканлак Україна». Перелік можна продовжувати.

Ще в грудні 2003 року бібліотека започаткувала традицію – нагородження Почесною медаллю-відзнакою «Великий приятель маленьких читачів» партнерів, тих людей, які зробили вагомий внесок в розвиток дитячої книги і дитячого читання. Ця нагорода вручається

за рішенням дитячого журі – читачів бібліотеки. Лауреатами почесної нагороди бібліотеки в різні роки стали: Лідія Лемик – гол. редактор журналу «Світ дитини», яка 10 років, з дня виходу в світ першого номеру відновленого журналу, тісно співпрацювала з бібліотекою, охоче зустрічалася з читачами, видавала книги для дітей, багато років спонсорувала свій часопис всім дитячим бібліотекам області та обласним бібліотекам для дітей України; Ігор Калинець – відомий письменник, поет, лауреат Державної премії ім. Т.Г. Шевченка, презентації всіх дитячих книг якого пройшли в стінах бібліотек, відбулось безліч зустрічей з читачами, які читають і люблять його книги. Всі свої твори автор шляхетно дарує бібліотеці (в багатьох примірниках); Іван Малкович – поет, редактор, упорядник, перекладач, директор видавництва А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА; Марія Людкевич – письменниця, поетеса, лауреат премії ім. Лесі Українки, премії «Благовіст», премій імені Маркіяна Шашкевича, Павла Тичини, Дмитра Нитченка; Олександра Коваль – Президент Форуму видавців.

Протягом багатьох років бібліотека співпрацює з іншими бібліотеками та професійною асоціацією бібліотек Республіки Польща, зокрема в рамках *Програми міжнародного партнерства «Україна – Польща: книжковий міст»*. Участь беруть публічні бібліотеки м. Кросно, Освенцім, Тшебятов, Спілка Польських Бібліотек (Polski Związek Bibliotek, 87-140 Chelmza, Rynek 4, Polska) та ін. Спілка виступає організатором міжнародних конференцій, семінарів, професійних зустрічей. Так, семінар-тренінг для бібліотекарів Львівщини «Бібліотерапія від Броніслави Парузель» провела професор Інституту наукової інформації і бібліології Університету Миколая Коперніка в Торуні, доктор гуманітарних наук Броніслава Вознічка-Парузель. Ряд заходів було проведено спільно з бібліотекою м. Кросно, що є досить титулованою (зокрема, в 2007 р. – нагороджена за краще проведення Тижня бібліотек в Польщі; в рамках загальнопольського конкурсу «Найактивніша бібліотека 2007 р.» їй було присвоєно титул «Майстер промоції читання»; у 2008 р. – бібліотека стала переможницею серед бібліотек Підкарпатського воєводства). Бібліотека також активно співпрацює в рамках *Міжнародного проекту «Підтримка між культурного діалогу в Карпатському Євросеребрі»*, мета якого – розповсюдження серед дітей та молоді знань про українсько-польські зв'язки, контакти з польськими товариствами, комплектування

літературою з 2-х боків кордону, взаємовідвідування, образотворчі, краєзнавчі, літературні конкурси, зустрічі. Бібліотека – один з ініціаторів і організаторів Міжнародної конференції «Форми роботи дитячих бібліотек Карпатського Євросереєону: перспективи співпраці», за підсумками якої була опублікована збірка матеріалів з досвіду організації читання в бібліотеках Словачки, Угорщини, України.

Бібліотека є одним з офіційних партнерів *Міжнародного книжкового «Форуму видавців у Львові»*. Форум видавців у Львові – найочікуваніша книжкова подія року для бібліотеки, в якій в ці дні гамірно, весело й надзвичайно цікаво, адже чимало форумівських заходів проходить у стінах бібліотеки. Заслуговують на увагу зустрічі з поетесою і композитором Анною Кривутою, пісні якої виконують провідні артисти вітчизняної та зарубіжної естради, з видавництвом «Зелений пес», видавцем Віктором Браєславцем («Карпати»), польською письменницею Малгожатою-Кароліною Пекарською, що презентувала свою книгу «Клас пані Чайки», з Барбарою Космовською, популярною польською письменницею, чиї твори належать до найулюбленіших книжок польських підлітків та їхніх батьків, і вже стали популярними серед українських дітей, автором-виконавцем пісенних хітів багатьох українських співаків, письменником Сергієм Лазо, який не лише презентував свій творчий проект «Майстри часу», але й співав тощо. Спільні акції є результативними. Так, працівники бібліотеки стали одними з організаторів благодійної акції «Українські книжки — сільським бібліотекам», яка проходила з ініціативи громадської організації «Форум видавців» за сприянням Міжнародного фонду «Відродження» та підтримки Львівської обласної державної адміністрації і Львівської міської ради. Організатори акції поставили за мету зібрати 25 тисяч книжок для сільських бібліотек Львівської області. Учасниками акції стали 123 школи (99 — у м. Львові та 24 — у Львівській області), 97 бібліотек (43 — у м. Львові та 54 — у Львівській області), 16 видавництв, 6 громадських організацій, 3 благодійні фонди, 6 навчальних закладів, 15 інших установ та організацій. Акцію підтримало понад 500 приватних осіб. Внаслідок чого було зібрано понад 31 тисячу книжок та на розрахунковий рахунок надійшло 2899, 10 грн. (детально за адресою <http://bookforum.ua/article>).

Ярмарок «Форум видавців – дітям», який з 2011 р. носить назву Міжнародний дитячий фестиваль, проводиться щорічно у травні і бібліотека є активним учасником (як травневого, так і вересневого) Форумів. Міжнародний дитячий фестиваль – єдина в Україні та одна з небагатьох у Центральній і Східній Європі подій, цілковито присвячених дитячій літературі і читанню. За час проведення Фестивалю відбулося близько 600 акцій для понад 40 тисяч дітей та їхніх батьків, а також для фахівців з дитячої літератури, книговидавництва, освітян, зокрема біля 300 презентацій дитячих видавництв та авторських зустрічей; понад 200 майстер-класів.

З 2008 року започатковано та реалізується польсько-український проект «В головній ролі — книга», авторами якого є Львівська ОБД і Публічна бібліотека м. Кросно. Мета проекту — партнерські зв'язки між бібліотеками країн-сусідів, популяризація української дитячої літератури в Польщі і польської — в Україні. Протягом року маленькі львів'яни читали кращі твори польської дитячої літератури, байки, легенди, перекази, а потім брали участь у конкурсі малюнків «Казки і легенди – чарівний світ». Польські діти робили ілюстрації до творів української літератури і фольклору. Більше 100 робіт-ілюстрацій до польських книг дітей-читачів львівських бібліотек були відправлені у Польщу, де експонувалися в Публічній бібліотеці міста Кросно. Другим етапом проекту був конкурс театральних інсценівок на польські і українські твори. Юні актори літературного театру «Маска», що діє при Львівській ОБД, поставили виставу за книгою польської письменниці Марії Русинської «Що трапилося в Плюшевому?» Підсумки спільної творчої співпраці бібліотек двох країн було підведено в м. Кросно. В рамках проекту була організована поїздка групи бібліотечних працівників Львівщини і дітей-читачів (19 чол.) на конференцію «Література без кордонів» в м. Кросно. В свою чергу у третій Міжнародній науково-практичній конференції «Дитина читає...», яка проходила в рамках книжкового ярмарку «Форум видавців – дітям» в м. Львові взяла участь директор бібліотеки м. Кросно п. Тереза Лесняк, яка презентувала діяльність своєї бібліотеки. Учасниками конференції стали і колеги з Німеччини, Росії, з якими відбулись професійні діалоги з питань культуротворчої функції бібліотек, про нові обличчя культури, дитяча бібліотека в міжнародній системі освіти та інформації, книжкові мости до Європи,

розвиток бібліотек і європейські стандарти та ін. Представник Львівської ОБД увійшов до групи українських бібліотекарів і книгознавців, яка представлятиме Україну в ІРА – Міжнародній асоціації читання.

В рамках *Міжнаціонального культурного спілкування «Книжкові мости»*, акції продовжувались щорічно. Зокрема, до Року Грузії в Україні був проведений «Книжковий міст Україна – Грузія», до проведення якого долучилося Почесне Консульство Грузії у Львові. Один з «Книжкових мостів» був присвячений країнам ЄС, літературі і мистецтву європейського світу. В заході взяли участь Консул Генерального Консульства республіки Польща у Львові у справах шкільництва та культури, Голова Німецького культурного товариства, Директор Французького культурного центру, учні шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Поглибленню знань про європейські країни сприяло проведення до Дня Європи літературно-туристичної мандрівки «Світ стає ближчим», також в бібліотеці постійно презентуються інформаційні ресурси на виставці «Європейський дім» (про життя Євросоюзу).

Проект «Книжкові мости» переріс в постійну співпрацю з міжнародною бібліотечною спільнотою. 2013 р. під час Міжнародного виїзного семінару в м. Кросно. директор Львівської ОБД Лариса Лугова і директор Кросненської публічної бібліотеки Тереза Лесняк підписали *Угоду про співпрацю між бібліотеками*. З ініціативи Львівської ОБД було розпочато участь в *Міжнародному Інтернет-проекті «Bibliorodzynki 365»* <http://bibliorodzynki365.com.ua/>. Партнерами бібліотеки стали Херсонська ОБД та Публічна бібліотека міста Кросно Підкарпатського воєводства. Ідея запозичена у шведських колег, які на той час реалізовували міжнародний шведсько-російський інтернет-проект «СТЕР ВУ СТЕР: 365 days in the library» в рамках програми ІФЛА «Бібліотеки-сестри». 365 днів, день за днем, кожна з бібліотек-учасниць проекту за допомогою однієї світлини ілюструє цікаві події — «родзинки» бібліотечного життя⁸.

⁸ Проект «Бібліородзинки.365» дозволяє й іншим українським бібліотекам долучитися до всесвітнього руху «Бібліотеки-сестри», в якому вже беруть участь понад 100 бібліотек з 43 країн світу.

Однією з форм партнерства є книгообмін з центром дитячої літератури Публічної бібліотеки міста Освенцім, який збирає дитячі книги країн світу, створює колекції іноземної дитячої книги, які експонуються по всій Польщі. Завдяки подарованих Львівською ОБД книг, в центрі започаткована колекція української дитячої книги. Частиною великого проекту українсько-польської бібліотечної співпраці став новий *міні-проект* бібліотеки «*Bajeczki od laleczki*» («Казки від ляльки»). Він створений і реалізується у співпраці з Публічною бібліотекою міста Тшебятова. Подарована польськими колегами лялька розповідає дітям польські казки і читає вголос кращі польські дитячі книжки.

Бібліотека продовжує активно діяти в плані розширення міжнародної професійної співпраці. На Міжнародному семінарі у Львівській ОБД «В головній ролі — бібліотекар» протягом двох днів бібліотекарі Польщі і Львівщини обговорювали питання бібліотечної етики, ділилися досвідом впровадження авторських програм і проєктів, обмінювалися ідеями і брали участь у тренінгах. Велику зацікавленість викликала акція «Навколо книжки. Чарівна ніч в бібліотеці» (організатори: Генеральне Консульство Республіки Польща у Львові, влада міста Вроцлава, Вроцлавська міська публічна бібліотека для дітей). Нічними відвідувачами бібліотеки були учні шкіл з польською мовою навчання м. Львова та Львівщини, а гостями свята стали польські письменники Ванда Хотомська, Барбара Гаврилюк, Беата Островіцька, Павел Вакула, які провели майстер-класи і творчі майстерні до оголошеного в Польщі року Януша Корчака (цій видатній постаті й була присвячена ніч у бібліотеці).

У 2013 році до міжнародної професійної співпраці долучилися публічні бібліотеки Польщі міст Перемишль, Жешув, Торунь. Серед спільних заходів варто назвати наукову конференцію «Оцифровка, електронні видання та традиційні фонди бібліотек Підкарпатського воєводства» в Перемишлі.

Міжнародна співпраця львів'ян дає добрі плоди і продовжується.

Протягом 2013 р. в районах та містах **Черкаської** області бібліотекарі ініціювали громадські обговорення, під час яких вивчалася думка представників різних груп населення щодо бачення громади, як працювати бібліотеці. За їх підсумками на базі Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка відбувся круглий

стіл «Бібліотека і громада: партнерство в контексті часу». Крім бібліотечних працівників, до участі в заході були запрошені заступники голів адміністрацій окремих районів області, голови сільських рад, які взяли активну участь в обговоренні питань щодо покращення комфортності і привабливості бібліотек регіону, зокрема: про забезпечення оновлення бібліотечних фондів, розвиток інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури сільських книгозбірень; шляхи розширення можливостей соціального партнерства влади, громадськості та бібліотек. На засіданні було ухвалено рішення з пропозиціями органам місцевого самоврядування, місцевій громаді, бібліотекам області щодо здійснення заходів для спільної розбудови бібліотек як важливих соціальних та інформаційних осередків громад.

Співпраця Черкаської ОБД зі ЗМІ здійснюється у різних напрямках, а саме: висвітлення діяльності бібліотек журналістами, публікації працівників бібліотек, виступи на радіо, телебаченні, проведення спільних заходів – зустрічі читачів-учнів з редактором газети «Новачок». Свідченням тісної співпраці бібліотеки з редакціями газет «Нова доба», «Новачок» є те, що газета надала безоплатну річну передплату не лише бібліотеці, але й окремим читачам. Центральною міською бібліотекою для дітей м. Черкас спільно з Товариством Червоного Хреста, організацією «Милосердя», Придніпровським комітетом самоорганізації населення «Припортовий», депутатами міськради реалізується *програма «Чужих дітей не буває»* спільно з місцевими організаціями національних меншин.

Ефективно співпрацює Черкаська ОБД з регіональним відділенням Ліги українських клубів «Що? Де? Коли?». Ця інтелектуальна гра серед школярів набула системного характеру, охоплює багатьох учасників із усіх шкіл міста, з'явився її новий формат — тренувальні ігри. Бібліотека є постійним місцем проведення усіх інтелектуальних ігор дорослих, що є хорошим прикладом наслідування для дітей.

У бібліотеці знаходиться одна із «домівок» юних членів місцевого осередку Національної скаутської організації України «Пласт», спільно з якою організуються і проводяться заходи із дітьми.

Завдяки співпраці з обласним відділенням Національного олімпійського комітету України, за його сприяння у бібліотеці організований куточок «Олімпійська книга», на зустрічі з читачами

приходять відомі спортсмени, олімпійські чемпіони, що спонукає дітей до фізичного розвитку та загартування.

Позитивний досвід реалізації комплексних програм у співпраці з соціальними партнерами напрацьовано й іншими бібліотеками області. Зокрема, Кам'янською районною бібліотекою для дітей спільно з Будинком творчості дітей та юнацтва, Центром сім'ї та молоді проведено районний конкурс «Юні таланти Кам'янщини». Традиційною є співпраця Уманської районної бібліотеки для дітей по організації районного конкурсу «Обдарованість», який щорічно відбувається під егідою громадської організації «Ажур» (актив жінок Уманського району) за сприянням районної ради та райдержадміністрації. Намагаючись зміцнити партнерські зв'язки з органами місцевого самоврядування адміністрація Централізованої бібліотечної системи Уманського району запрошує голів сільських рад на наради бібліотечних працівників, під час яких аналізується діяльність бібліотек за певний період, виробляється спільна позиція з покращення діяльності тієї чи іншої бібліотеки.

Рівненська обласна бібліотека для дітей працює і представляє інформацію про партнерів та їхню професійну діяльність на сайтах бібліотек області, в друкованих виданнях, публікаціях ЗМІ. Ефективним, креативним є проект бібліотеки спільно з програмою «Бібліоміст» щодо створення клубу «Нінтешк@». Досвід цієї роботи узагальнено Національною бібліотекою України для дітей⁹.

Ще з 1998 року була започаткована добра традиція нагородження партнерів в номінаціях «Кращий читач» та «Друг бібліотеки». Премією відзначають партнерів, представників громадськості, читацького активу за співпрацю з бібліотекою, допомогу у вирішенні актуальних питань її діяльності. Премія — це спеціальний диплом та «Кобзар» Т.Г. Шевченка. За підсумками року премію отримали віце-президент Міжнародної громадської організації «Рівненське земляцтво», 4 освітян, 3 читачів. Долучився до віншування «кобзаренят» і спонсор — власник Рівненського льонокомбінату Олег Червонюк.

⁹ Комп'ютерні ігри в бібліотеці : нові грані розвитку дитячої книгозбірні : з досвіду Рівненської обласної бібліотеки для дітей / Нац. б-ка України для дітей ; авт.-уклад. Л. Лаврук (Рівненська ОБД). — К., 2013. — 5 с.

Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В.Лягіна веде системну роботу щодо встановлення діалогу та розширення взаємодії соціальних інститутів, що вирішують проблеми підтримки читання, які визнані, зокрема, в «Концепції Державної цільової національно-культурної програми популяризації вітчизняної видавничої продукції та читання на 2014-2018 роки». Бібліотека охоплює і поширює партнерський вплив на *категорії керівників дитячого читання*, як під час обміну досвідом з партнерами-колегами, так і навчаючись. Реалізація цієї діяльності підтримувалася проведенням та участю в: регіональному майстер-класі «Бібліотека — територія читання» спільно з Одеською обласною бібліотекою для дітей та ЦБС для дітей м. Ізмаїла; у Міжрегіональному ярмарку бібліотечних інновацій «Крим-Херсон-Миколаїв» (на базі Кримської республіканської бібліотеки для дітей м. Сімферополя; Ярмарку інноваційних бібліотечних послуг у м. Києві в рамках програми «Бібліоміст»; семінарі для учасників та фіналістів 4-6 раундів Конкурсу співпраці бібліотек з місцевими громадами. А також участь у тренінгу «Жива бібліотека» в рамках проекту «Поширення полікультурних цінностей через проведення заходів „Жива бібліотека”» в Україні, який проводився Представництвом Міжнародної організації з міграції в м. Києві; участь у Форумі соціального партнерства «Бібліотека — влада — громада: стратегія єдності в інформаційному суспільстві» (спільно з Миколаївською ОУНБ ім. О. Гмирьова). Про спільні досягнення *бібліотека щорічно звітує перед громадськістю* за напрямками «Книга. Світ. Бібліотека». Громадськість Миколаївщини поціновує діяльність своїх бібліотек.

Партнерські проекти актуальні і набирають масштабів. Спільні заходи в тій чи іншій мірі проводяться кожною бібліотекою в Україні. Висвітлена в огляді діяльність це лише невелика частка її. Виходячи з важливішої та історично-первинної функції — збирання, збереження і поширення знань та інформації, кожна бібліотека має сміливіше взяти на себе роль одного з посередників між різними організаціями, що слугують дитинству, залучаючи до соціального партнерства, що базується на вільному волевиявленні сторін, зацікавлених у взаємодії. Ефективність його полягає у формуванні нового образу бібліотеки і змінює громадську думку про її діяльність.

Реалізація спільних проєктів у партнерстві, проведення конференцій, обмін досвідом, підготовка спеціалістів в Україні спільно з вітчизняними установами, міжнародний книгообмін, знайомство з духовними цінностями інших країн, міжнародне співробітництво — відкриває перед бібліотеками безліч можливостей і перспектив.

Разом з тим, розглядаючи проблему партнерства бібліотек в умовах освітніх змін, бібліотекознавець Л.А. Поперечна¹⁰ підкреслює важливість оперативного професійного міжвідомчого діалогу публічних і шкільних бібліотек, обміну досвідом, спільного планування та координації дій у формуванні фондів, кооперації зусиль і ресурсів, що особливо актуально в умовах застосування нової парадигми освіти. За роки незалежності система взаємодії бібліотек і шкіл помітно виснажилася і нерідко переходить у формат окремих контактів, кількість та інтенсивність яких залежить виключно від доброї волі й творчого потенціалу окремих бібліотекарів і педагогів. Приклади масштабного системного ефективного бібліотечно-освітнього партнерства демонструють бібліотеки Херсонщини, Рівненщини, Волині, Миколаївщини, Львівщини, Харківщини, Кіровоградщини, Тернопільщини та ряду інших областей. Відомчі бар'єри існують з різних причин. І їх багато: нестабільне і збіднене бюджетне фінансування, тому збіднілість фондів, «оптимізація» (а часом і ліквідація як публічних, так і шкільних бібліотек). Сьогодні необхідна нова стратегія співробітництва, спільні дискусії, напрацювання, думки, пошук нових ідей... Спільна діяльність спроможна забезпечити підвищення якості освіти нашого зростаючого покоління. «Правові засади взаємодії вітчизняних бібліотек передбачені Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (ст. 10), і є необхідність в укладанні міжгалузевої угоди про взаємодію бібліотечних установ, галузей освіти та культури, створення міжвідомчого колегіального органу, для вироблення єдиних підходів до інформаційного супроводу освіти, підтримки читання, визначення своєрідної матриці спільних дій, в тому числі і на місцевому рівні» — пише автор і має рацію.

В Україні, як і в багатьох країнах світу, зміцнюються відносини, позиціонування їх щодо використання ресурсів і знань, якими володіють самі установи культури. І цей напрямок слід розвивати, про що свідчить і міжнародна практика. Так, у США існує інститут

¹⁰ Поперечна Л.А. Партнерство бібліотек в умовах освітніх змін // ШБІЦ. — 2013. — №12. — С. 21-25.

музейних і бібліотечних служб, у Німеччині — музейно-педагогічний центр, які позиціонують свою діяльність, ресурси з позицій *взаємовикористання*. З метою орієнтації у просторі сучасного суспільства, бібліотекам слід вивчати новітні ідеї, напрями діяльності кожного з партнерів, адже спільна робота вимагає спільних дій, збагачення суміжними знаннями. На часі створення *Всеукраїнської програми спільних скоординованих заходів з використання ресурсів, перш за все, державних установ, бібліотек, музеїв, шкіл для створення цілісної системи національного виховання в Україні*, яку слід розробляти на найвищому рівні. Ця програма повинна втілюватися у сфері забезпечення рівного доступу до знань в усіх регіонах. І тоді всі соціальні інститути, причетні до виховання і, зокрема, бібліотеки для дітей, що мають можливість отримувати зворотній зв'язок з особистістю, яким належить виявляти, відкривати, використовувати, приводити в дію надбані пласти культури, будуть центрами інтелектуального, духовного розвитку та захисту дитинства.

Зауважимо також, що осягаючи теорію і практику зарубіжних спеціалістів, ми завжди дізнаємося про те нове, що можна застосувати в роботі наших бібліотек. Однак, зазначимо, що *досвід корисний, якщо він вивчається і творчо переноситься в інше середовище з врахуванням його особливостей*. Творчий бібліотекар зможе в конкретній ситуації по-своєму застосовувати те цінне, що є в чужому досвіді, і досягне успіху, якщо внесе в роботу своє «Я», свій підхід, свою інтерпретацію ідей, засвоєних із досвіду зарубіжних колег.

Працюючи над створенням привабливого образу в громадській свідомості, соціально значимого і престижного, бібліотеки і надалі мають формувати єдиний культурно-інформаційний простір, вирішуючи важливі для всієї спільноти завдання по соціалізації, освіті та культурному розвитку молодого покоління. Така *мета соціального партнерства* бібліотеки з місцевою адміністрацією, освітніми установами, дозвілєвими закладами, різними соціальними групами, зарубіжною спільнотою.

Яким змістом може наповнюватися дана схема? Як правило, це має бути, зокрема: інформаційна підтримка муніципальних цільових програм; реалізація *програми «Дитяча бібліотека — зональний інформаційний центр з проблем дитинства»*; активна участь в міжвідомчих акціях у відповідних професійних напрямках: *Підліток, Особлива дитина, Права дітей* тощо; пропозиції комплексних форм

роботи в бібліотеці (напр., клуб *раннього розвитку «Клуб малюка»*). Соціальне партнерство варто здійснювати через реалізацію *цільових проєктів «Підліток в соціумі», «XXI століття — здорове покоління», «Вибираючи майбутнє»* (профорієнтація), *«Територія життя»* (екологія), підтримка міських акцій, де задіяні бізнесові структури. Ще один шлях — участь в муніципальних грантах, конкурсах (напр., *літня програма зайнятості підлітків «Нова справа — своїми руками»*, полікультурний центр в бібліотеці та ін.).

Світ стає ближчим. Ставлячи перед собою завдання в умовах єдності світового співтовариства з одного боку, та різноманіття диверсифікації геополітичних центрів, народів, культур, з іншого, Україна відновлює зв'язки зі світом. «Новий час вимагає й інакшого світобачення, нових знань. Чи готові наші бібліотеки до цих викликів часу?» — ставить перед собою таке запитання колектив Херсонської ОБД і наголошує, що всі партнерські заходи, програми, ініціативи, розраховані на те, щоб промоція дитячої книги й читання ставали нормою для суспільства, набували системного, масштабного характеру, сприяли реалізації права кожної дитини бути Читачем, заради становлення її особистості в сучасному глобальному просторі.